

Grey Scale #13

DANES
-PICTA
.COM

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

WYDAWNICTWA INSTYTUTU ŚLĄSKIEGO

707.
ZBIGNIEW MIŁOBĘDZKI

PRZEMYSŁ
W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM

CZEŚĆ II
PRZEMYSŁ NA ODZYSKANYCH ZIEMIACH
ŚLĄSKA CIESZYŃSKIEGO

KATOWICE 1939

SKŁAD GŁÓWNY: NASZA KSIĘGARNIA — WARSZAWA

WYDAWNICTWA INSTYTUTU ŚLĄSKIEGO

707.

ZBIGNIEW MIŁOBĘDZKI

PRZEMYSŁ
W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM

CZĘŚĆ II

PRZEMYSŁ NA ODZYSKANYCH ZIEMIACH
ŚLĄSKA CIESZYŃSKIEGO

KATOWICE 1939

SKŁAD GŁÓWNY: NASZA KSIĘGARNIA — WARSZAWA

WYDAWNICTWA INSTYTUTU ŚLĄSKIEGO

SERIA: PAMIĘTNIK INSTYTUTU ŚLĄSKIEGO

T. I. STAN I POTRZEBY NAUKI POLSKIEJ O ŚLĄSKU. — Praca zbiorowa pod redakcją Romana Lutmana. 1936. Stron XX + 525. Cena: brosz. zł 15,—, opr. płót. zł 18,— (na wyczerpaniu).

Treść: Roman Lutman. Stan i potrzeby nauki polskiej o Śląsku; — Marian Książkiewicz. Stan i potrzeby geologii Śląska Cieszyńskiego; — Edward Passendorfer. Stan i potrzeby geologii Śląska Górnego; — Tadeusz Bocheński. Badania geologiczne węgla w polskim zagłębiu węglowym; — Aniela Kozłowska. Stan i potrzeby nauki polskiej o Śląsku w zakresie botaniki; — Andrzej Czudek. Stan i potrzeby nauki polskiej o Śląsku w zakresie zoologii; — Antoni Wrzosek. Stan i potrzeby nauki polskiej o Śląsku w zakresie geografii; — Bolesław Olszewicz. Stan i potrzeby nauki polskiej o Śląsku w zakresie kartografii; — Kazimierz Stolyhwo i Ludomir Sedlaczek-Komorowski. Stan i potrzeby nauki polskiej o Śląsku w zakresie antropologii; — Mieczysław Gładysz. Stan i potrzeby nauki polskiej o Śląsku w zakresie etnografii; — Kazimierz Nitsch. Stan i potrzeby językoznawstwa polsk. na Śląsku; — Wincenty Ogrodziński. Stan i potrzeby nauki polskiej o Śląsku w zakresie piśmiennictwa śląskiego; — Józef Kostrzewski. Stan i potrzeby nauki polskiej o Śląsku w zakresie prehistorii; — Karol Piotrowicz. Stan i potrzeby nauki polskiej o Śląsku w zakresie historii; — Mieczysław Gębarowicz. Stan i potrzeby nauki polskiej o Śląsku w zakresie historii sztuki; — Wacław Olszewicz. Stan i potrzeby nauki polskiej o Śląsku w zakresie stosunków gospodarczych i społecznych; — Edward Kostka. Stan i potrzeby nauki polskiej o Śląsku w zakresie stosunków prawnych; — Edward Kostka. Uwagi o stanie i potrzebie opracowań demograficznych na Śląsku; — Skorowidze; — Errata i uzupełnienia.

- Tom II **Materiały do dziejów Wielkich Katowic (1299—1799)**, z 5 planami i 13 rycinami. Zebrał i opracował Ludwik Musioł. 1936. Stron 219. Cena brosz. zł 6,—, opr. zł 8,— (na wyczerpaniu).
- Tom III **Stanisław Wasylewski**, Na Śląsku Opolskim. Z 354 ilustracjami. 1937. Stron XV + 286. Cena brosz. zł 17,—, opr. zł 20,—.
- Tom IV **Józef Feldman**, Bismarck a Polska. 1938. Stron 451. Cena: brosz. zł 10,—, opr. zł 12,—.
- Tom V **Józef Gołąbek**, Literatura serbsko-łużycka. 1938. Stron 269. Cena: brosz. zł 6,—, opr. zł 8,—.
- Tom VI **Paweł Hulka-Laskowski**, Śląsk za Olzą. Z 274 ilustracjami i 2 mapami. 1938. Stron 494. Cena brosz. zł 12,—, opr. zł 15,—.
- Tom VII **Adam Bar**, Karol Miarka. Studium z dziejów Górnego Śląska. Z 17 ilustracjami. 1938. Stron 257. Cena brosz. zł 8,—, opr. zł 10,—.
- Tom VIII **Marek St. Korowicz**, Górnośląska ochrona mniejszości 1922—1937 na tle stosunków narodowościowych. Z 3 mapami. 1938. Stron 259. Cena brosz. zł 8,—, opr. zł 10,—.
- Tom IX **Franciszek Szymiczek**, Walka o Śląsk Cieszyński w latach 1914—1920. Z 3 mapami. 1938. Stron 212. Cena brosz. zł 6,—, opr. (wyczerpane).
- Tom X **Zygmunt Wojciechowski**, Polska nad Wisłą i Odrą w X wieku. Studium nad genezą Państwa Piastów i jego cywilizacji. Z 19 tablicami i 1 mapą. 1939. Stron 206. Cena: brosz. zł 8,—, opr. zł 10,—.

SERIA: ŚLĄSK, ZIEMIA I LUDZIE

- Tom I **Marian Książkiewicz**, Zarys geologii Śląska. Z 16 rycinami. Katowice 1936. Stron 65. Cena zł 1,20.
- Tom II **Władysław Marchacz**, Krajobraz Śląska Polskiego (z uwzględnieniem przyległych krain). Z 2 mapkami, 2 planami syntetycznymi i 16 rycinami. Katowice 1936. Stron 111. Cena zł 1,50.
- Tom III **Jan Moniak i Edward Stenz**, Zarys klimatologii Śląska. Z 6 rycinami. Katowice 1936. Stron 57. Cena zł 1,—.
- Tom IV **Andrzej Battaglia**, Górnictwo śląskie. Z 32 rycinami. Katowice 1936. Stron 77. Cena zł 1,20.
- Tom V **Aniela Kozłowska**, Szata roślinna województwa śląskiego. Z 28 rycinami. Katowice 1936. Stron 53. Cena zł 1,20.
- Tom VI **Stefan Kaufman i Roman Maryniarczyk**, Roboty publiczne w województwie śląskim. Z 24 rycinami i 2 mapami. Katowice 1937. Stron 70. Cena zł 1,50.

707.

PRZEMYSŁ NA ODZYSKANYCH ZIEMIACH
ŚLĄSKA CIESZYŃSKIEGO

Cieplice 1917
Zd... rze
Cieplice 1917
w...
Zołnierza

WYDAWNICTWA INSTYTUTU ŚLĄSKIEGO

ZAGADNIENIA GOSPODARCZE
ŚLĄSKA

ODCZYTY I ROZPRAWY

14

KATOWICE 1939

SKŁAD GŁÓWNY: NASZA KSIĘGARNIA — WARSZAWA

707,
WYDAWNICTWA INSTYTUTU ŚLĄSKIEGO

ZBIGNIEW MIŁOBĘDZKI

651

PRZEMYSŁ
W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM

CZĘŚĆ II

PRZEMYSŁ NA ODZYSKANYCH ZIEMIACH
ŚLĄSKA CIESZYŃSKIEGO

KATOWICE 1939

SKŁAD GŁÓWNY: NASZA KSIĘGARNIA — WARSZAWA

32254/2

WYDAWCA: INSTYTUT ŚLĄSKI, KATOWICE, UL. MARSZ. PIŁSUDSKIEGO 42
DRUKIEM K. MIARKI SPÓŁKI WYD. W MIKOŁOWIE

707

SPIS RZECZY

	str.
CZĘŚĆ I	7—24
Przedmowa	9
Rozdział I. Opis ekonomiczny Śląska Zaolziańskiego	11
Rolnictwo — str. 11; ludność — str. 12; majątek narodowy — str. 13.	
Rozdział II. Historia i stan obecny przemysłu	14
Historia gospodarcza — str. 14; węgiel — str. 15; koks — str. 18; węgl-pochodne — str. 18; brykiety — str. 19; hutnictwo — str. 19; przemysł me-talowo-przetwórczy — str. 20; przemysł chemiczny — str. 20; przemysł ce-ramiczny — str. 21; przemysł spożywczy — str. 21; inne przemysły — str. 21; organizacje gospodarcze — str. 22.	
Rozdział III. Komunikacja i turystyka	23
Komunikacja — str. 23; turystyka — str. 24.	
CZĘŚĆ II	25—34
Objaśnienia	27
A. Spis wytworów przemysłowych produkowanych na odzyskanych ziemiach Ślą-ska Cieszyńskiego	28
B. Spis producentów na Śląsku Zaolziańskim, których produkcja jest typową dla przemysłu zaolziańskiego	32

THE HISTORY OF THE
CITY OF BOSTON
FROM THE FIRST SETTLEMENT
TO THE PRESENT TIME
BY
JOSEPH NEALE
OF THE BOSTON BAR
IN TWO VOLUMES
VOL. I.
BOSTON: PUBLISHED BY
J. NEALE, AT THE SIGN OF THE
CROWN, IN CORNHILL.
1806.

CZEŚĆ I

CRESCIT

PRZEDMOWA

Po odzyskaniu Śląska Zaolziańskiego powiaty administracyjne, wchodzące w skład odzyskanych ziem, zostały przyłączone do województwa śląskiego. Bogactwo przemysłowe i zamożność gospodarcza powiatów frysztackiego i zachodnio-cieszyńskiego znakomicie podniosła potencjał gospodarczy województwa śląskiego, i tak zresztą bardzo poważny, jeśli chodzi o całe gospodarstwo narodowe Rzeczypospolitej.

Instytut Śląski, nawiązując do wydanej przez siebie w 1938 r. pracy Zbigniewa Miłobędzkiego p. t. „Przemysł w Województwie Śląskim“, oddaje obecnie do rąk czytelników niniejszą broszurę. Jest ona uzupełnieniem powyższej, wydanej w roku ubiegłym pracy, toteż jest rzeczą pożądaną przeczytanie niniejszej broszury po zaznajomieniu się z treścią pracy „Przemysł w Wojew. Śląskim“, gdyż niejednokrotnie w niniejszej rozprawie powołujemy się na nią.

Wydanie niniejszej pracy zbiega się z ukończeniem pierwszej fazy prac Polski na Śląsku Zaolziańskim. Nie są to prace w wielu wypadkach jeszcze ukończone, jeśli weźmiemy pod uwagę zakres ustaw czeskich, obowiązujących jeszcze na Śląsku Zaolziańskim. Skomplikowana w obecnych czasach gospodarka międzynarodowa i związane z nią trudności w eksporcie i imporcie, a co za tym dalej idzie niemożność ostatecznego ustalenia programów produkcyjnych, nie pozwoliły jeszcze na ukończenie prac organizacyjnych w wielkich zakładach przemysłowych czy też w organizacjach gospodarczych. Dlatego też te cyfry, które podajemy w niniejszej broszurze, należy traktować z dużą ostrożnością, aczkolwiek są one zebrane możliwie rzeczowo.

Wzorem poprzedniej pracy niniejsza rozprawa kończy się spisem wytwórczości Śląska Zaolziańskiego. Dla rozróżnienia producentów Śląska Zaolziańskiego od producentów dawnego województwa śląskiego, oznaczono ich literą „Z“ w odróżnieniu od litery „P“, przyjętej dla producentów województwa śląskiego w wyżej wymienionej pracy.

Spis omawiany ma przede wszystkim służyć czytelnikowi zarówno do zapoznania się z istotnym stanem wytwórczości Śląska, jak i być przewodnikiem w ewentualnym nawiązywaniu stosunków handlowych. Mimo starań spis ten może się okazać niekompletny, toteż Instytut z wdzięcznością przyjmie jego uzupełnienia.

Zaznaczyć też należy, że praca niniejsza rozpatruje stosunki gospodarcze Śląska Zaolziańskiego, nie wdając się w podział administracyjny tej ziemi. Powiat „zachodnio-cieszyński“ bowiem, o którym w pracy wspominamy, obecnie już nie istnieje, gdyż jest włączony do dawnego powiatu cieszyńskiego. Dawniejszy podział na powiaty został utrzymany dla możliwości podania statystyki, dokonanej dawniej dla tych powiatów.

ROZDZIAŁ I

OPIS EKONOMICZNY ŚLĄSKA ZAOLZIAŃSKIEGO

Przez przyłączenie Śląska Zaolziańskiego województwo śląskie zostało powiększone o ca 920 km² oraz o ca 260.000 ludności. Łącznie z przyłączonymi powiatami województwo śląskie liczy obecnie 5.136 km² i około 1.560.000 ludności.

Powiaty frysztacki i zachodnio-cieszyński liczą łącznie 86 gmin, z czego powiat frysztacki 31, a powiat Cieszyn-zachód 55.

Rolnictwo

Pod względem użytkowania gruntów powyższe powiaty można podzielić następująco:

Grunty orne	36.454 ha	48,3%
Łąki trwałe	3.772 „	5 %
Ogrody użytkowe i handlowe	853 „	1,1%
Pastwiska	9.032 „	12 %
Pastwiska ogrodowe	100 „	0,1%
Lasy	22.306 „	29,5%
Inne grunty nie użytkowane rolniczo	2.991 „	4 %

Ilość gospodarstw rolnych wynosi ogółem 30.845. Jeśli chodzi o rozdział powyższych gospodarstw według ich wielkości (ogólnej powierzchni) to przedstawia się on następująco:

Wielkość gospodarstwa	Ilość gospodarstw	%
do 0,5 ha	17.105	55,5%
od 0,5 — 2 ha	7.672	24,9%
od 2 — 5 „	3.716	12 %
od 5 — 10 „	1.451	4,7%
od 10 — 20 „	670	2,2%
od 20 — 50 „	166	0,5%
powyżej 50 ha	65	0,2%

Jeżeli jednak powyższy rozdział gospodarstw będziemy rozpatrywali z punktu widzenia zajętej powierzchni w ramach jednej grupy gospodarstw, to otrzymamy, że

gospodarstwa do 0,5 ha	zajmują	4,0%	ogólnej powierzchni
„ od 0,5 — 2 ha	„	11,6%	„ „
„ od 2 — 5 „	„	15,3%	„ „
„ od 5 — 10 „	„	13,5%	„ „
„ od 10 — 20 „	„	12,3%	„ „
„ od 20 — 50 „	„	6,1%	„ „
gospodarstwa powyżej 50 ha	„	37,2%	„ „

Opierając się na powyżej podanych cyfrach, na jedno gospodarstwo w grupie do 0,5 ha przypada 0,18 ha, na jedno zaś gospodarstwo w grupie powyżej 50 ha — 430 ha. W grupie większych gospodarstw, tzn. w grupie gospodarstw powyżej 50 ha przeważają lasy, przy czym w gospodarstwach o ogólnej powierzchni ponad 100 ha stanowią lasy 86,2% powierzchni *).

Rolnictwo powyższych powiatów odznacza się wysoką kulturą przy dość słabych gruntach. Kultura rolnicza sprawia, że wydajność z hektara nie odbiega od średnio normalnej. Bardziej wydajnym pod względem rolniczym jest powiat cieszyński. W powiecie fryszackim, w którym skupia się gros przemysłu, gospodarstwa rolne są bardziej nastawione na sadownictwo i warzywnictwo. Należy też podkreślić wysoki stan pogłowia bydła, które wynosi 57 sztuk na 100 ha użytkowej powierzchni rolniczej. Wysoki ten stan wyjaśnić można dużym zapotrzebowaniem na mleko i mięso, ze strony ludności zarobkującej w przemyśle. Na terenie obydwóch powiatów widzimy rozgałęzioną sieć mleczarni. W powiecie fryszackim istnieje też sporo stawów rybnych.

Lasy powyższych powiatów skupiają się głównie wzdłuż Beskidów, tzn. we wschodniej i południowej części powiatu cieszyńskiego. Lasy beskidzkie mają duży procent drzew liściastych (buki) i odznaczają się wysokim stanem hodowli i kultury.

Ludność

Śląsk Zaolziański zamieszkuje ok. 260.000 osób. Gęstość zaludnienia odpowiada mniej więcej przeciętnej w województwie śląskim, wynosząc blisko 300 osób na km². Gęstość ta jednak nie jest równomiernie rozłożona. Północne okolice nowo włączonych obszarów są wybitnie uprzemysłowione, toteż w powiecie fryszackim przeciętna gęstość zaludnienia wynosi 551 osób na km² podczas gdy w powiecie Cieszyn-Zachód ca 157 osób na km².

Pod względem narodowościowym nowo włączone obszary stanowią wyraźny blok Polaków z nielicznymi mniejszościami narodowymi

*) Powyższe obliczenia procentowe powierzchni nie uwzględniają skrawka ziemi czadeckiej, przyłączonej do powiatu zachodnio-cieszyńskiego.

(Niemcy i Czesi) na północy i zachodzie powiatu frysztackiego i w niektórych zachodnich gminach powiatu cieszyńskiego.

Na powyższym terenie widzimy 5 gmin z ludnością ponad 10.000 osób, w tym jedna — Karwina ponad 20.000 osób.

Jeśli chodzi o podział ludności według zawodów (źródło utrzymania) otrzymamy następujący rozdział procentowy:

Rolnictwo	10,6%
Górnictwo i przemysł	56,4%
Handel i ubezpieczenia	4,5%
Komunikacja i transporty	8,9%
Inne zawody	5,7%
Ludność niezarobkująca	13,9%

Jak widzimy w powyższej tabeli rzuca się w oczy bardzo duży odsetek ludności mającej źródło utrzymania w górnictwie i przemyśle. Jeśli porównamy powyższe zestawienie z odpowiednią tabelką dotyczącą tego problemu w granicach dawnego woj. śląskiego, skonstatujemy minimalne różnice. Dowodzi to, że strukturalnie przyłączone powiaty nie odbiegają od stosunków, jeśli chodzi o podział ludności w dotychczasowym województwie śląskim, a włączone doń, nie zmieniają dotychczasowych jego podziałów strukturalnych. Gdybyśmy powyższy podział ludności według zawodów precyzowali bliżej według powiatów, to załóżmy, że w powiecie frysztackim odsetek ludności mającej utrzymanie w przemyśle i handlu, jest wyższy niż w powiecie cieszyńskim, natomiast powiat cieszyński wykazuje większy odsetek ludności mającej źródło utrzymania w rolnictwie.

Majątek narodowy Z powodu podobizny struktury gospodarczej przyłączonych powiatów z resztą woj. śląskiego szacunek wartości majątku narodowego wypadnie podobnie, jak tego rodzaju obliczenia dla województwa śląskiego i wyniesie ca 2,5 mil. złotych na km². Możliwe jest jednak, że z racji stosunkowo większego skupienia przemysłu na mniejszym obszarze, szacunek majątku narodowego na obszarach Śląska Zaolziańskiego wypadnie wyżej. Do tak wysokiej cyfry dochodzimy, biorąc pod uwagę znaczne zasoby węgla oraz bardzo rozbudowany przemysł na tych terenach.

ROZDZIAŁ II

HISTORIA I STAN OBECNY PRZEMYSŁU

Historia gospodarcza Obecnie już wyczerpane, a dawniej istniejące złoża rud żelaznych i bogate zasoby węgla przesądziły przemysłową strukturę przyłączonych powiatów. Historia gospodarcza powiatów frysztackiego i zachodnio-cieszyńskiego jest identyczna z historią Śląska Cieszyńskiego, z którym tworzyła nierozdzielalną całość. Przechodząc te same procesy dziejowe i rozwijając się w orbicie tych samych państwowości nie znajdujemy w historii obydwóch terenów większych różnic. Może jednak należało by podkreślić, że obydwie powiaty, granicząc bezpośrednio z Morawami stały pod większym wpływem gospodarstwa narodowego Czech i fazy rozwojowe przemysłów w nowo przyłączonych powiatach były powiązane poniekąd z rozwojem przemysłu na terenie Czech, w ramach b. monarchii austriacko-węgierskiej, a po roku 1918 z rozwojem przemysłu czechosłowackiego. Dotyczy to w szczególności przemysłu węglowego i hutniczego.

Nim przejdziemy do szczegółowego opisu obecnych przemysłów podamy pokrótce historię ich rozwoju.

Początki przemysłu na szerszą skalę widzimy w powyższych powiatach w końcu XVII wieku. Odkryte w tym czasie w okolicach Baszki, Trzyńca, Ustronia i Skoczowa pokłady rudy żelaznej spowodowały zakładanie kuźnic, które z czasem przekształciły się w większe zakłady hutnicze. Zakłady hutnicze w tych miejscowościach były własnością tzw. „Komory Cieszyńskiej“, czyli w ręku domu Habsburgów. Dzięki temu mogli oni przeprowadzać cały szereg zarządzeń dogodnych dla rozwijania przemysłu, choćby, wspomnijmy, zakaz sprzedawania na obszarze „Komory Cieszyńskiej“ wyrobów hutniczych, wytwarzanych przez inne zakłady hutnicze względnie doprowadzenie do budowy linii kolejowych — naprzód kolei północnej im. cesarza Ferdynanda, a później kolei Koszycko-Bogumińskiej, której celem było nic innego, jak powiązanie zakładów hutniczych z ośrodkami surowca, tzn. rud żelaznych i z

kopalniami węgla. Tak więc przemysł żelazny jest chronologicznie najstarszym, co zresztą odpowiada i historii przemysłu na Górnym Śląsku. Odkryte w końcu XVII wieku pokłady rudy zaczęły się stopniowo wyczerpywać, toteż od początku XVIII wieku zaczęto poszukiwać nowych pokładów. Te poszukiwania doprowadziły do odkrycia w połowie XVIII wieku pokładów węgla kamiennego. Nieznajomość jednak użytkowania węgla sprawiła, że początkowe jego wydobycie i zbyt były bardzo słabe, tak, że dopiero od 1782 r. można mówić o prawidłowym górnictwie. W tym czasie roczne wydobycie węgla wynosiło ca 1.200 ton. Dopiero budowa zakładów hutniczych w Witkowicach w 1820 r. i w Trzyńcu w 1838 r. pchnęły naprzód wydobywanie węgla. Postępujący rozwój hutnictwa z jednej strony i usprawnienie wydobywania węgla dzięki przejściu z ręcznego wydobywania na maszynowe, doprowadziły do znacznego powiększenia wydobywania; wreszcie gdy się okazało, że węgiel ostrawsko-karwiński jest najlepszym węglem w b. monarchii austriacko-węgierskiej nastąpił rozkwit górnictwa na tych terenach. Jednocześnie też w związku z budową linii kolejowych nastąpił — podobnie, jak na Górnym Śląsku — rozwój hutnictwa. Przemysł będąc początkowo w rękach prywatnych przechodził prawie identyczne koleje, jak przemysł górnośląski. W rezultacie na początku XIX w. widzimy na terenie przemysłu duże koncerny, będące bądź w rękach spółek akcyjnych, bądź też, co może jest charakterystyczne dla tego terenu, w rękach miejscowej arystokracji.

Rozwój przemysłu hutniczego spowodował w końcu XIX wieku początki przemysłu metalowo-przetwórczego, w chwili obecnej bardzo poważnie reprezentowanego. Wreszcie gwałtowny przyrost ludności i to ludności robotniczej, pracującej na kopalniach i w hutach doprowadził do powstania przemysłu spożywczego. Wysokie wyrobienie robotnika i rolnika na opisywanych terenach było zaczątkiem poważnego ruchu organizacyjnego w formie spółdzielni wszelkiego rodzaju (wytwórczych i spożywczych), kas pożyczkowych i innych zrzeszeń gospodarczych, które na tym terenie stoją daleko wyżej niż podobne instytucje w reszcie województwa śląskiego.

Poniżej przejdziemy do krótkiego opisu poszczególnych gałęzi przemysłu.

Węgiel

Miasto Karwina w powiecie frysztańskim oraz miasta Morawska i Śląska Ostrawa, leżące w Czechosłowacji są centrami wydobywania węgla z pokładów, które są przedłużeniem węglowego basenu górnośląskiego. Stąd zagłębie to nosi nazwę

rewiru ostrawsko-karwińskiego. Jest ono przedłużeniem górnośląskich pokładów węglowych, ciągnących się od Tarnowskich Gór poprzez okolice Bytomia i Rybnika aż za Morawską Ostrawę. Rewir ostrawsko-karwiński obejmuje ca 17% powierzchni całego zagłębia; na interesujący nas obszar przypada 282 km². Na tym to obszarze wykorzystywana jest zaledwie część pokładów płytszych, przy czym większe ilości węgla znajdują się raczej w głębszych pokładach. Zapasy rzeczywiste węgla są oceniane na tym obszarze na 4 do 4,5 miliardów ton. Na ogół wzięwszy pokłady węgla na tym obszarze są cieńsze niż na Górnym Śląsku i wynoszą przeciętnie 0,80—1,80 m. W spagu warstw węglowych znajdujemy zupełnie nieproduktywne pokłady, które należy zaliczyć do dolnego karbonu. W kopalniach możemy rozróżnić trzy rodzaje pokładów węgla w zależności od jego wieku: najlepszy węgiel pochodzi ze złóż zachodnich (w okolicy Ostrawy), następnie co do gatunkowości węgiel z siodła Orłowskiego, wreszcie węgiel z pokładów karwińskich.

Z tego zróżniczkowania wynikają różne właściwości węgla, jak również bardzo różne warunki pracy w poszczególnych kopalniach, mimo małego stosunkowo obszaru, na którym się skupiają. Z kopalni w okolicach Ostrawy wydobywany jest węgiel bardzo ubogi w gazy, natomiast doskonały pod względem koksowniczym; z karwińskich pokładów otrzymujemy węgiel dobrze nadający się dla celów przemysłowo-opałowych oraz dla gazowni. Kaloryczność węgla w Zagłębiu Karwińskim wynosi od 6.800 do 8.200. Ogólnie można powiedzieć, że kopalnie Zagłębia Karwińskiego są trudne do eksploatacji. Składają się na to cienkość pokładów oraz duże ilości gazów. Ta ostatnia wada zmusza do dokładnego przewietrzania i doprowadza do częstych katastrof.

Na terenie Zagłębia Karwińskiego pracuje 5 towarzystw górniczych:

1. Górnicza i Hutnicza S. A. (Z 1) posiadająca kopalnie „Gabriela“, „Barbara“ i „Hohenegger“ w Karwinie i „Jadwiga“ oraz „Postęp“ w Pietwałdzie,
2. Dyrekcja Kopalń i Koksowni Hr. Larisch-Mönnicha w Karwinie (Z 4), posiadająca kopalnie „Jan“, „Franciszek“ i „Głęboki“ w Karwinie oraz „Franciszek“ w Suchej Górnej,
3. Towarzystwo Górnicze Orłowa-Łazy w Orłowej (Z 6), posiadające kopalnie „Nowa“ w Łazach, „Zofia“ w Porębie, „Sucha“ w Suchej Dolnej i „Nowy Szyb“ w Orłowej,
4. Witkowskie Gwarectwo dla Górnictwa i Hutnictwa w Dąbrowie Śląskiej (Z 5), posiadające kopalnie „Eleonora“ i „Bettina“ w tejże

miejsowości, przy czym obie powyższe kopalnie tworzą jedną wspólną jednostkę eksploatacyjną.

5. Dyrekcja Kopalni Węgla Kamiennego Eugeniusz i Waclaw w Pietwałdzie (Podbrezowa S. A.) (Z 7), posiadająca kopalnię „Eugeniusz“ w Pietwałdzie i „Waclaw“ w Porębie.

Powyższych 5 towarzystw rozporządza 15 czynnymi kopalniami węgla. Łączna produkcja węgla tych kopalń wynosiła:

w 1935 r.	4.485,2 tys. ton
w 1936 r.	5.227,3 tys. ton
w 1937 r.	7.352,0 tys. ton

Zatrudnienie zaś przedstawiało się jak następuje:

w 1935 r.	14.899 robotników
w 1936 r.	14.671 „
w 1937 r.	14.848 „

Zbyt węgla karwińskiego — z racji dawnego jego położenia w obrębie monarchii austriacko-węgierskiej a później Czechosłowacji — lokował się głównie w Europie środkowej, w pierwszym zaś rzędzie w Czechosłowacji. Poza tym krajem poważne ilości lokowane były w b. Austrii (szczególnie w Wiedniu — dla gazowni wiedeńskiej), oraz na Węgrzech i w reszcie krajów basenu Dunaju.

Zbyt węgla Zagłębia Karwińskiego skoncentrowany jest obecnie we Wspólnym Biurze Sprzedaży Węgla i Koksu Zagłębia Karwińskiego w Cieszynie Zachodnim (W 1), które to Towarzystwo sprzedaje węgiel zarówno na rynku wewnętrznym, jak i na rynkach zagranicznych. Węgiel karwiński — przynajmniej narazie — nie jest włączony do Polskiej Konwencji Węglowej, czyli inaczej, nie jest związany umowami między przemysłem węglowym polskim a zagranicznymi przemysłami węglowymi.

Powyżej mówiliśmy o pięciu towarzystwach górniczych eksploatujących węgiel w Zagłębiu Karwińskim. Towarzystwa te — bardziej niż towarzystwa węglowe na Górnym Śląsku — stoją pod wpływem kapitałów zagranicznych. I tak 70% kapitału w Górniczej i Hutniczej S. A. jest w posiadaniu znanego Koncernu Francuskiego Schneider-Creuzot. Witkowickie Gwarectwo pozostaje pod kontrolą rodziny Rothschildów. Towarzystwo Orłowa-Łazy jest własnością kapitału czechosłowackiego przez Živnostenska-Banka. Dyrekcja Kopalń Eugeniusz i Waclaw w Pietwałdzie jest kontrolowana w ca 55% przez kapitał czechosłowacki.

Jedynie kopalnie hr. Larisch Mönnicha są prywatną własnością. Oprócz powyższego ostatniego zarządu wszystkie Towarzystwa były połączone prawno-spółkowo z towarzystwami czechosłowackimi. W chwili obecnej, w związku z przyłączeniem do Polski, wszystkie powyższe towarzystwa są w trakcie tworzenia spółek akcyjnych, opartych na polskim prawie.

Koks

Koks karwiński cieszy się pierwszorzędą opinią w hutnictwie środkowo-europejskim. Jego dobroć łączy się ściśle z głębokością wydobycia węgla. Produkcja koksu datuje się od roku 1850, rozwój zaś tego przemysłu zaczyna się od 1870 r. w związku z zapotrzebowaniem hutnictwa. Przemysł koksowniczy rozwijał się na ogół pomyślnie mimo stosunkowo dużych wahań produkcji w poszczególnych latach. Główny jego zbyt kierował się do hut, jak również do odlewni żelaza. Spośród wyżej wymienionych towarzystw górniczych posiadają koksownie: Górnicza i Hutnicza S. A. — dwie, Dyrekcja Kopalń i Koksowni hr. Larisch Mönnicha — jedną, Towarzystwo Górnicze Orłowa-Łazy — jedną, Dyrekcja Kopalń Eugeniusz i Wacław w Pietwałdzie — jedną.

Produkcja koksu w ostatnich latach wynosiła:

1935 r.	541,1 tys. ton
1936 r.	708,9 „
1937 r.	1.156,1 „

przy zatrudnieniu robotników:

1935 r.	1.234
1936 r.	1.230
1937 r.	1.385

Zbyt koksu z koksowni karwińskich kierował się — podobnie do węgla — przede wszystkim na rynki środkowo-europejskie. Ponieważ jednak w hutnictwie europejskim wysoko były cenione wartości odlewnicze tego koksu, wachlarz eksportowy koksu był większy niż wachlarz eksportowy węgla.

Węglopochodne

Przemysł koksowniczy był punktem wyjściowym przemysłów węglopochodnych. Powyższe cztery przedsiębiorstwa, posiadające koksownie, produkowały siarczan amonu, smołę, benzol surowy, fenol, naftalinę i lepnik. Koksownie zaolziańskie produkują ca 50.000 ton smoły surowej, ca 15.000 ton benzolu surowego i ca 12.000 ton siarczanu amonu.

Brykiety

Dwa spośród wyżej wymienionych towarzystw górniczych posiadają również brykieciarnie. Produkcja brykietów wynosiła w 1935 r. — 101,0 tys. ton, w 1936 r. — 100,3 tys. ton i w 1937 r. 109,4 tys. ton. Załoga brykieciarni jest włączona do powyżej podanych załóg kopalni węgla.

Przez przyłączenie do województwa śląskiego Śląska Zaolziańskiego udział woj. śląskiego w ogólnopolskiej produkcji węgla powiększył się z 74% na ca 88%, przemysł zaś koksowniczy i brykieciarski stanowi w dalszym ciągu wyłączną domenę województwa śląskiego przy odpowiednio powiększonym potencjale.

Hutnictwo

Przemysł hutniczy na włączonych obszarach reprezentują przede wszystkim dwa towarzystwa: Górnicza i Hutnicza S. A. i Rurownia A. Hahn w Boguminie.

Jak już wspomnieliśmy, jako datę powstania przemysłu hutniczego możemy przyjąć 1838 r. tj. powstanie huty w Trzyńcu. Początkowo hutnictwo opierało się na rudach miejscowych, by z czasem przejść na rudę słowacką lub też importowaną.

Górnicza i Hutnicza S. A. posiada dwa poważne zakłady: Hutę w Trzyńcu (Z 2) i fabrykę drutu i gwoździ w Boguminie (Z 3). Huty trzyńskie należą do najpotężniejszych zakładów w Europie. Posiadają one cztery wielkie piece, 13 pieców martinowskich, mikster, pełną walcownię, zakład przeróbczy szlak, zakłady ekstrakcji miedzi *), szamotownię, dynasownię i szereg zakładów pobocznych; zasadnicze zakłady huty stanowią: stalownia, wielkie piece, walcownie, odlewnie żeliwa, stali i metali, akcesoria i warsztaty mechaniczne. Są one — jeśli chodzi o stronę techniczną — najlepiej urządzonymi hutami w Polsce. W zakres ich produkcji — oprócz normalnego programu produkcyjnego — wchodzi również i materiały nie produkowane w Polsce. Przede wszystkim należy tu wymienić odlewy stalowe o bardzo dużych wymiarach, jak również węglę żużlową i materace z niej. Produkcja zakładów trzyńskich wynosiła:

	1936 r.	1937 r
Surówka martinowska	338.000 ton	485.000 ton
surówka syntetyczna	0,4 „	0,4 „
stal surowa	361.000 „	561.000 „
wytwory i półwytwory walcowane	311.000 „	477.000 „
węglu żużlowa	363 „	532 „
materace z węglu żużlowej	52 „	440 „
odlewy stalowe	2.600 „	5.731 „
odlewy żeliwne	6.920 „	9.641 „
odlewy metalowe	124 „	199 „

*) Na razie nieczynne.

Porównyując powyższe zestawienie z łączną produkcją hut górnośląskich widzimy, że huty trzynieckie produkują równe lub większe ilości łącznej produkcji hut górnośląskich. Wskutek powyższego, procentowy udział hutnictwa w woj. śląskim w stosunku do produkcji ogólnopolskiej niepomrotnie się zwiększył. Zakłady hutnicze Górniczej i Hutniczej S. A. zatrudniają ca 6.000 robotników.

Fabryka drutu i gwoździ w Boguminie jest wyspecjalizowana w produkcji wszelkiego rodzaju drutów (żelaznych, stalowych, miedzianych i mosiężnych), lin i gwoździ. Poza tym wyrabia sprężyny, elektrody i wyroby z drutu ocynkowanego.

Produkcja tych zakładów wynosi rocznie ca 100.000 ton powyższych materiałów łącznie.

Następnym z kolei zakładem hutniczym jest Rurownia A. Hahn w Boguminie. Zakłady te składają się z następujących działów: stalowni, rurowni, walcowni żelaza, walcowni blach cienkich, ocynkowni, odlewni żeliwa i warsztatów pomocniczych. Podstawą produkcji Zakładów A. Hahna są rury. W zakładach Hahna pracuje ca 2.000 robotników.

Przemysł metalowo-przetwórczy

Łącznie z przemysłem hutniczym rozwijały się przemysły metalowo-przetwórcze. Wśród nich przede wszystkim wymienić należy Przemysł Żelazny Jäkla, S. A. (Z 9), wyrabiający rury, stalowe profile, osie i podkowy, Zakłady Mücke-Melder S. A. (Z 10), które produkują meble z rur stalowych i firmę Sam. Blumenthal i Syn (Z 11), wytwarzającą śruby i nity. Oprócz tych trzech poważnych firm widzimy szereg drobniejszych zakładów, wytwarzających konstrukcje, maszyny, wytwory odlewnicze i galanterię metalową. W chwili obecnej w przemyśle metalowo-przetwórczym pracuje ca 5.000 robotników.

Przemysł chemiczny

Oprócz wyżej wspomnianego przemysłu węglowodornego na omawianym terenie istnieje szereg innych przemysłów chemicznych. Do najpoważniejszych wśród nich zaliczyć należy Bogumińskie Zakłady Chemiczne S. A. w Nowym Boguminie (Z 17), produkujące chemikalia farmaceutyczne, sole srebra, bizmutu, żelaza i rtęci, glicerynofosforany, chemikalia dla przemysłu gumowego, biel cynkową, szelaki, środki weterynaryjne, rdzoodporne, przeciw robactwu itd. Poza tym widzimy Zakłady Chemiczne dra Jana hr. Larischa Mönnicha (Z 16), produkujące kwasy: siarkowy, solny, azotowy, sól glauberską, sodę krystaliczną, superfosfat oraz siarczany miedzi i glinu i zakłady tegoż właściciela w Darkowie, produkujące sól jodową.

Z mniejszych zakładów przemysłu chemicznego należy wymienić firmę Goldberg i Zięć w Boguminie (Z 28), wyrabiającą przetwory tłuszczowe, oleje różnych gatunków, degreas, mączki i pokarmy, oraz firmę Weinreb w Boguminie (Z 18), produkującą wszelkiego rodzaju smary, terpentynę, karbolineum, emulsje asfaltowe, olej żywiczny i żywicę piwowarską. Zaolziański przemysł chemiczny — nie licząc koksowni — zatrudnia ok. 1.000 robotników.

Przemysł ceramiczny Z innych przemysłów należy wymienić przemysł ceramiczny ze specjalnym uwzględnieniem wytwórni wyrobów dynasowych, szamotowych i cementowych oraz cegielnie o rocznej wytwórczości ca 50 milionów sztuk cegieł.

Przemysł spożywczy Przemysł spożywczy reprezentowany jest przez fabrykę konserw rybnych, cztery wytwórnie soków owocowych, 10 fabryk wód i likierów, wytwórnię mleka w proszku, browar o produkcji ca 100.000 hl rocznie, oraz przemysł spożywczy, będący w zarządzie organizacji spółdzielczych na omawianym terenie.

Inne przemysły Przemysł poligraficzny jest reprezentowany przez trzy zakłady.

Duże zalesienie powiatu fryszackiego i cieszyńskiego spowodowało powstanie poważnych ilości tartaków w liczbie 28.

Poza tym na terenie tych powiatów widzimy parę mniejszych zakładów przemysłowych, jak np. fabrykę korków w Nowym Boguminie (Z 22), Bogumińskie Towarzystwo Akcyjne Domów Składowych (Z 21), które to towarzystwo, nie będąc wytwórcą, posiada duże silosy o pojemności ca 25.000 ton wraz z urządzeniami, służącymi do czyszczenia zboża i nasion, sortowania fasoli, mycia orzechów itd.

Oprócz przemysłu hutniczego i metalowo-przetwórczego, a częściowo i chemicznego, pozostałe przemysły pracowały dawniej na zaspokojenie swego rynku wewnętrznego tj. Czechosłowacji. Przemysł metalowo-przetwórczy posiadał bardzo rozwinięty wachlarz eksportowy. W wielu wypadkach docierał on do krajów nieobjętych dotychczas eksportem Śląska. W szczególności należy tu wspomnieć kraje Dalekiego Wschodu.

Większe zakłady przemysłowe należały do międzynarodowych karteli, jak np. huty trzynieckie, drutownia w Boguminie, wzgl. rurow-

nia Hahna w Boguminie. Penetracja zakładów należących do międzynarodowych karteli na dalekie rynki pociągała za sobą i eksport mniejszych przedsiębiorstw. Jest rzeczą wysoce prawdopodobną, że na prężność eksportową przemysłów nowo przyłączonych obszarów wpłynęło i położenie geograficzne. Przemysły te bowiem leżą w bliskości jednej z najważniejszych międzynarodowych stacji kolejowych, a mianowicie Bogumina. Fakt istnienia powyższej stacji i wskutek tego szereg dogodnych połączeń międzynarodowych niewątpliwie przyczyniał się do ożywienia eksportowego. Nie tylko jednak węzeł bogumiński grał tu rolę. Przez omawiane bowiem tereny biegnie linia kolejowa, która łączy północno-zachodnią Europę z basenem Dunaju a dalej z Bliskim Wschodem.

Omawiając życie gospodarcze należy jeszcze podkreślić, liczne elektrownie (13), rozrzucone w obydwóch powiatach. Większość ich skupia się przy kopalniach i hutach. Na terenie Zaolzia znajdują się również 2 gazownie.

Organizacje gospodarcze

Przyłączenie Śląska Zaolziańskiego do Polski pociągnęło w nich prawie całkowitą reorganizację życia gospodarczego. Dotyczy to zarówno organizacji prawnej poszczególnych zakładów, jak i organizacji branżowych oraz gospodarczych. W chwili wydania niniejszej broszury przedstawicielstwem życia gospodarczego, a ściślej mówiąc przemysłu węglowego i hutniczego jest Rada Przemysłowców Górniczych i Hutniczych Śląska Cieszyńskiego.

Mniejszy przemysł nie jest na tym terenie zorganizowany. Kupiectwo natomiast jest zrzeszone w gremiach kupieckich, względnie w towarzystwach kupiecko-rzemieślniczych. Ilość zorganizowanego kupiectwa wynosi ca 3.500 osób.

ROZDZIAŁ III

KOMUNIKACJA I TURYSTYKA

Komunikacja

Na terenie powiatów frysztackiego i zachodniocieszyńskiego biegnie 130 km kolei normalnotorowych, co daje gęstość 16 km linii na 100 km². Cyfra ta jest 3 razy wyższą niż przeciętna dla całej Polski. Na tak poważne zagęszczenie wpływa przemysł węglowy i hutniczy z licznymi połączeniami między zakładami. Specjalnie interesującym obiektem jest węzeł kolejowy w Boguminie, mający sam 7,5 km długości oraz 132 km torów. Jest to jeden z największych dworców środkowej Europy. Zbiega się w nim pięć linii kolejowych, z których każda jest magistralą na miarę europejską, toteż Bogumin ma ogromne znaczenie zarówno gospodarcze, jak i strategiczne. Są nimi: 1) linia Bogumin—Dziedzice—Kraków—Lwów w kierunku Rosji, 2) Bogumin—Dziedzice—Katowice—porty p. o. c., 3) Bogumin—Wrocław—Rzesza Niemiecka, 4) Bogumin—Wiedeń—Triest i 5) Bogumin—Czaca—Koszyce—Budapeszt wzgl. Bukareszt—Bałkany. Bogumin leży na północy powiatu frysztackiego prawie u zbiegu granic Polski, Czechosłowacji i Niemiec. Przez włączenie do Rzeczypospolitej stacji bogumińskiej, Polska zajęła jedno z kluczowych stanowisk komunikacyjnych w Europie środkowej. Pokróćce uwypuklimy znaczenie tej stacji.

W międzynarodowym układzie komunikacyjnym najlepsze połączenia z Rosją ma niewątpliwie Polska. Linia na Dziedzice—Kraków—Zdobunów—Kijów jest najdogodniejszą linią tranzytową dla wymiany towarowej między Rosją a Europą zachodnią czy środkową. Wskutek tego prawdopodobnie cały tranzyt czesko-rosyjski i południowo-niemiecko-rosyjski przechodzić będzie przez Bogumin. Kluczową linią komunikacyjną jest linia biegnąca od Bogumina w kierunku Czacy (Słowacja), a dalej na Budapeszt i państwa bałkańskie. Jest to tak zwana dawniej kolej Koszycko-Bogumińska. Linia ta jest najkrótszym połączeniem znacznej części Czech ze Słowacją, Rusią Przykarpacką i Ru-

munią; w tym wypadku więc rola Bogumina będzie również niezwykle ważna. Linia ta obchodzi w wysokim stopniu Niemcy i wymianę tego kraju z krajami bałkańskimi. Należy tu przypomnieć, że sławna przedwojenna niemiecka „droga do Bagdadu“ szła właśnie przez Bogumin i dalej powyższą linią. W ostatnich czasach również cała wymiana niemiecka z krajami bałkańskimi szła, poczynawszy od Wrocławia, przez Bogumin, Koszyce do Bukaresztu, który był z kolei punktem rozprowadzającym. Należy sądzić, że ruch ten będzie utrzymywał się i nadal, gdyż linia kolejowa Wiedeń—Budapeszt mało się nadaje do tych celów. Wskutek więc posiadania Śląska Zaolziańskiego Polska stała się pośrednikiem w każdym transporcie między Rzeszą Niemiecką a północnymi Bałkanami. W mniejszej mierze będzie odgrywał Bogumin rolę w transzycie między Wrocławiem a Wiedniem.

Jednocześnie też stacja bogumińska będzie węzłową stacją jeśli chodzi o eksport czy import towarów z basenu Dunaju poprzez porty p. o. c.

Niewątpliwie przez objęcie Śląska Zaolziańskiego Polska stała się jednym z najważniejszych krajów tranzytowych wschodniej Europy. Można też zauważyć dość dużą zależność Niemiec od tranzytu polskiego, gdyż w chwili obecnej wymiana Rzeszy Niemieckiej z Prusami Wschodnimi, państwami bałtyckimi, Rosją i północnymi Bałkanami na drogach lądowych musi przechodzić przez Polskę.

Oprócz kolei normalnotorowych widzimy rozgałęzioną sieć tramwajów elektrycznych w pow. fryszackim.

Mówiąc o zagadnieniach komunikacyjnych należy wspomnieć że przez Śląsk Zaolziański, a ściślej biorąc między Boguminem a Piotrowicami Fryszackimi przechodzi trasa projektowanego kanału, łączącego Dunaj z Odrą.

Turystyka

Pod względem turystycznym interesujące są części południowo-wschodnie powiatu cieszyńskiego. Są to Beskidy, o których była mowa w rozdziale o „Śląsku pod względem turystycznym“ *). Na terenie omawianym istnieje 21 schronisk turystycznych, 9 sanatoriów i większa ilość hoteli i domów zdrojowych. W powiecie fryszackim leży znana miejscowość Darków-Zdrój z kąpielami jodowo-bromowo-solankowymi.

*) Patrz „Przedmowa“.

CZĘŚĆ II

CHIEF II

OBJAŚNIENIA

Literą „Z” oznaczeni są producenci danego artykułu według spisu znajdującego się na stronie 34. Literą „W” oznaczeni są sprzedawcy danego artykułu, przy czym, jeśli chodzi o Śląsk Zaolziański, wchodzi tu tylko w grę Wspólne Biuro Sprzedaży Węgla i Koksu Zagłębia Karwińskiego w Cieszynie, dla sprzedaży węgla i koksu towarzystw w nim zrzeszonych. Przy niektórych artykułach nie ma podanych producentów. Oznacza to, że producenci, którzy przy tych artykułach są prawie z zasady sprzedawcami, nie są umieszczeni w liście producentów. Jeśli chodzi o żelazo, to jest ono sprzedawane przez Syndykat Polskich Hut Żelaznych. Rury na rynku wewnętrznym są zbywane przez Wspólne Biuro Sprzedaży Polskich Walcowni Rur „Rurpol”, śruby zaś przez Zjednoczone Polskie Fabryki Śrub w Bielsku.

Poniższy przykład zorientuje w technice szukania w spisie: czytelnika interesuje np. siarczan amonu; należy wyszukać ten produkt w spisie wytworów na stronie 32, gdzie widzimy przy siarczanie amonu oznaczenie „Z 2, 4, 6, 17”. Według powyższych numerów szukamy ich w spisie producentów na stronicach 34 i 35, przy czym dowiadujemy się, że siarczan amonu wyrabiają towarzystwa Górnicza i Hutnicza S. A., Zarząd Dóbr i Zakładów Przemysłowych Larisch-Mönnicha, Towarzystwo Górnicze Orłowa-Łazy i Bogumińskie Zakłady Chemiczne.

A. SPIS WYTWORÓW PRZEMYSŁOWYCH PRODUKOWANYCH NA ODZYSKANYCH ZIEMIACH ŚLĄSKA CIESZYŃSKIEGO

A

Acetylosalicylowy kwas — Z 17
Amidochlorek rtęciowy — Z 17
Amid kwasu paratoluenosulfonowego — Z 17
Amoniak — Z 6
Asfaltowa emulsja — Z 18
Anhydrometylenocytrynian sześćcio-metyleno-cztero-aminy — Z 17
Azotan srebrowy — Z 17
„ bizmutowy — Z 17
„ rtęciowy — Z 17
Azotniak — Z 2

B

Bandaże kołowe — Z 2
Benzol surowy — Z 1, 2, 4, 6
Benzoesan bizmutowy — Z 17
Białczan żelazowy — Z 17
Biel cynkowa — Z 17
Bizmut metaliczny — Z 17
Blacha falista czarna — Z 27
Blachy dziurkowane — Z 10
Blacha żelazna — Z 8
Boran sześciometylenoczeroaminy — Z 17
Brykiety — Z 1, 7
Bursztynian rtęciowy — Z 17

C

Cegła
Cementowe wyroby — Z 26
Chlorek srebrowy — Z 17
Chlorek wapniowy czysty — Z 17
Chloramina — Z 17
Chlorek rtęciowy — Z 17
Chlorek sodowy — Z 17
Chlorek kwasu paratoluenosulfonowego — Z 17

Chlorek cynkowy czysty bezwodny — Z 17
Chlorek rtęciowy — Z 17
Cukrzan żelaza jasny i ciemny — Z 17
Cukrzan żelaza i manganu — Z 17
Cytrynian bizmutowy — Z 17
Cyjanek rtęciowy — Z 17

D

Degras — Z 28
Drzewo
Drut żelazny ciągniony (gładki, żarzony, ocynkowany, cynowany, miedziowany, mosiądzowany i lakierowany) w przekrojach profilowym, okrągłym, kwadratowym i płaskim — Z 3
Drut żelazny walcowany — Z 3
Drut stalowy — Z 3
Drut miedziany walcowany i ciągniony — Z 3
Drut mosiężny ciągniony — Z 3
Druty sprężynowe do mebli — Z 3
Druty na szprychy i siodełka — Z 3
Drotu ocynkowanego wyroby — Z 3
Druciane plecionki (ręczne) — Z 3

E

Elewatory — Z 15
Elektrody gołe i powlekane — Z 3
Emulsja asfaltowa — Z 18

F

Fenol — Z 1
Futryny stalowe — Z 10

G

Galanteria metalowa — Z 12
Galusan bizmutowy zasadowy — Z 17
Garaże z blachy falistej — Z 27

Garbnikan bizmutowy — Z 17

Garbnikan rtęciowy — Z 17

Glicerynofosforan wapniowy — Z 17

„ żelazowy — Z 17

„ potasowy — Z 17

„ manganowy — Z 17

„ magnezowy — Z 17

„ sodowy — Z 17

Gryzik żuźlowy — Z 2

Gwoździe żelazne (ocynkowane, cynowane, niebieskie i lakierowane) — okrągłe, kwadratowe i kształtowe — Z 3

Gwoździe miedziane — Z 3

Gwoździe mosiężne — Z 3

H

Haki do maszyn — Z 11

J

Jodek bizmutowy — Z 17

Jodek rtęciowy żółty — Z 17

Jodek rtęciowy czerwony — Z 17

K

Karbolincum — Z 18

Kleje roślinne — Z 17

Kleje kazeinowe — Z 17

Koła wszelkiego rodzaju (stalowe) — Z 2

Koks — Z 1, 2, 4, 6, 7 W 1 *)

Konserwy rybne — Z 19

Korki — Z 22

Kotły — Z 15

Kotły do ogrzewania centralnego — Z 8

Kraty nożycowe — Z 27

Kruszczone odlewy — Z 15

Księgi handlowe — Z 25

Kwas siarkowy — Z 16

„ solny — Z 16

„ azotowy — Z 16

„ glicerynofosforowy — Z 17

„ paratoluenosulfonowy — Z 17

L

Lepnik — Z 4, 7

Likiery

Lód sztuczny — Z 23

Liny żelazne ocynkowane — Z 3

Liny miedziane — Z 3

M

Maszyny — Z 15

Maść rtęciowa — Z 17

Materace z wełny żuźlowej — Z 2

Mączka rybia — Z 29

Mączka mięsna — Z 29

Meble

Meble z rur stalowych — Z 10

„ żelazne lakierowane — Z 10

„ z blachy stalowej — Z 10

Metalowa galanteria — Z 12

Mleko w proszku — Z 20

N

Naftalin — Z 1, 2, 4

Nity — Z 11

Noże do sieczkarni — Z 13

Nukleinian srebrowy — Z 17

O

Octan rtęciowy — Z 17

Odlewy budowlane, sanitarne, kanalizacyjne, ognioodporne, handlowe, utwardzone, maszynowe, kwasoodporne — Z 2

Odlewy żelazne — Z 8, 15

Odlewy żeliwne — Z 2

Odlewy staliwne — Z 2

Odlewy z metali półszlachetnych — Z 2

Oksycyjanek rtęciowy — Z 17

Oksycyjanek tabletki — Z 17

Olej żywiczny — Z 18

Oleje — Z 28

Olejan rtęciowy — Z 17

Osie wagonowe — Z 9

Osie wozowe — Z 9

Odlewy dla kolejnictwa — Z 2

P

Papierośnice — Z 12

Peptonian żelaza i manganu — Z 17

Peptonian żelaza w łuskach — Z 17

Pierścienie tłokowe — Z 24

Piły poprzeczne, kablukowe, stolarskie, trackie — Z 13

Piły tarczowe, gatrowe, taśmowe, ręczne — Z 13

Piwo — Z 23

Plecionki druciane — Z 10

Podkowy — Z 9

Poduszki sprężynowe — Z 10

*) Wspólne Biuro Sprzedaży Węgla i Koksu Zagłębia Karwińskiego.

Portale stalowe — Z 27
 Półwytwory walcowane — Z 2
 Proteinian srebrowy — Z 17
 Przetwory tłuszczowe — Z 29
 Profile stalowe — Z 9

R

Rdzoochronne środki — Z 17
 Rodanek rtęciowy — Z 17
 Rolety — Z 27
 Rolety kratowe — Z 27
 Rowery — Z 10
 Rtęć metaliczna chem.-czysta — Z 17
 Rtęciowa maść — Z 17
 Rury spawane gazowe i wodociągowe — Z 9
 Rury spawane konstrukcyjne, meblowe, precyzyjne — Z 9
 Rury ocynkowane — Z 9
 „ spawane — Z 8
 „ ciągnione — Z 8
 „ gazowe — Z 8
 „ kotłowe — Z 8
 „ stalowo-kielichowe — Z 8

S

Salicylan bizmutowy — Z 17
 „ bizmutowy zasadowy — Z 17
 „ sześciometylenoczteroaminy — Z 17
 „ rtęciowy — Z 17
 Siarczan amonu — Z 2, 4, 6, 17
 „ miedzi — Z 16
 „ glinu — Z 16
 Siarczek rtęciowy czarny — Z 17
 „ „ czerwony — Z 17
 Siarczan rtęciowy — Z 17
 „ manganu — Z 17
 „ magnezowy — Z 17
 „ sodowy — Z 17
 Siarka koloidalna — Z 17
 „ oczyszczona — Z 17
 „ strącona — Z 17
 Skrobaczki do drzewa — Z 13
 Skrzynie z drzewa
 Śledzie wędzone — Z 19
 Śledzie marynowane — Z 19
 Słód — Z 23
 Smary wszelkiego rodzaju — Z 18
 Smoła — Z 2, 6, 4, 1
 Soda krystaliczna — Z 16
 Soki owocowe

Sole srebra — Z 17
 „ bizmutu — Z 17
 „ żelaza — Z 17
 Sole rtęci — Z 17
 Sól glauberska — Z 16
 „ karlsbadzka sztuczna — Z 17
 „ jodowa — Z 4
 Sprężyny tapicerskie — Z 10
 Srebro koloidalne — Z 17
 Środki ochrony roślin — Z 17
 Środki rdzoochronne — Z 17
 Śruby — Z 11
 Stal surowa, specjalna, węglowa — Z 2
 Stal S. M. — Z 2
 Stojaki na rowery — Z 10
 Sublimatowe tabletki — Z 17
 Superfosfat — Z 16
 Surówka (biała, szara, odlewnicza, hematytowa, syntetyczna) — Z 2
 Surówka zwierciadlista — Z 2
 Szamotowe wyroby —
 Szelaki bielone — Z 17
 Sześciometyloczteroamina — Z 17
 Szyldy odblaskowe — Z 10
 Szyny kopalniane — Z 8
 Szyny wszelkiego rodzaju — Z 2

T

Tabakiery — Z 12
 Terpentyna — Z 18
 Tlenek bizmutowy — Z 17
 Tlenochlorek bizmutowy — Z 17
 Tlenojodek bizmutowy — Z 17
 Tlenojodogalusian — Z 17
 Tlenek rtęciowy czerwony i żółty — Z 17
 Tlenek cynkowy czysty — Z 17
 Tłoki — Z 24
 Tłuszcze rybne — Z 29
 Tłuszcze weterynaryjne — Z 29
 Tłuszcze medyczne — Z 29
 Tłuszcze chemiczne — Z 29
 Transportowe urządzenia — Z 15
 Trójbromofenolan — Z 17

W

Walce hutnicze — Z 2
 Walcówka — Z 2
 Wały korbowe — Z 24
 Wątroba siarczana — Z 17
 Wełna żużlowa — Z 2
 Weterynaryjne specyfiki — Z 17
 Węglan sodowy — Z 17

Węglan bizmutowy — Z 17
 Węgiel — Z 1, 4, 5, 6, 7, W 1 *)
 Wlewki surowe — Z 2
 Wosk do rzemieni — Z 18
 Wódki

*) Wspólne Biuro Sprzedaży Węgla
 i Koksu Zagłębia Karwińskiego.

Z

Żaluzje stalowe — Z 27
 Żelazne wyroby tłoczone — Z 9
 Żelazo wszelkiego rodzaju — Z 2, 8
 Żywica piwowarska — Z 18
 Żużel granulowany — Z 2
 Żużel temperowany — Z 2

B. SPIS PRODUCENTÓW NA ŚLĄSKU ZAOLZIAŃSKIM, KTÓRYCH PRODUKCJA JEST TYPOWĄ DLA PRZEMYSŁU ZAOLZIAŃSKIEGO

Uwagi: 1. Spis niniejszy jest ograniczony do poważniejszych firm na Śląsku Zaolziańskim, nie wyczerpuje jednak wszystkich. Na każde żądanie bliższych informacji o produkcji danego artykułu udziela Izba Przem.-Handlowa, Katowice, Plac Wolności 12a.

2. Informacji o bieżącym stanie majątkowym udziela wywiadownia handlowa „Informacja“ Sp. z o. o., Katowice, Pl. Wolności 8.
3. Ponieważ Zakłady Śląska Zaolziańskiego są w trakcie reorganizacji, nie podajemy przy nich ani kapitału zakładowego ani ich reprezentacji zagranicznych.

Z 1. Górnicza i Hutnicza Sp. Akc., Cieszyn, Pl. Plk. Becka 2. Dyrekcja Kopalń w Karwinie.

Posiada 5 kopalni węgla kamiennego: „Gabriela“, „Barbara“, „Hohenegger“, „Jadwiga“ i „Postęp“, dwie koksownie „Hohenegger“ i „Trzyniec“, brykietarnię „Postęp“ i elektrownię „Hohenegger“.

Produkuje węgiel kamienny, koks, siarczan amonu, smołę, benzol surowy, fenol, naftalinę i brykiety.

Z 2. Górnicza i Hutnicza Sp. Akc., Cieszyn, Huta Żelaza w Trzyńcu.

Produkuje azotniak, benzol surowy, koks, materace z wełny żuźlowej, naftalin, odlewy żeliwne, stalowe i z metali pólslachetnych, półwytwory walcowane, surowki białą, szarą, odlewniczą, syntetyczną, hematytową i zwierciadlaną, stal surową, siarczan amonu, szyny wszelk. rodzaju, wełnę żuźlową, wlewki surowe, walce hutnicze, żelazo wszelkiego rodzaju i żuźle granulowany i temperowany.

Z 3. Górnicza i Hutnicza Sp. Akc., Cieszyn, Fabryka Drutu i Gwoździ w Boguminie.

Produkuje drut żelazny, ciągniony, drut żelazny walcowany, drut stalowy, drut miedziany, drut mosiężny, druty sprężynowe i na szprychy, wyroby z drutu ocynkowanego, elektrody gołe i powlekane, liny żelazne i miedziane, gwoździe żelazne, miedziane i mosiężne.

Z 4. Zarząd Dóbr i Zakładów Przemysłowych dra Jana hr. Larisch Mönnicha, Dyrekcja Kopalń w Karwinie.

Posiada 4 kopalnie węgla: „Jan“, „Franciszka“, „Szyb Głęboki“ i „Franciszek“. Koksownię „Jan“. Elektrownię, zdroj jodowo-bromowy i warzelnię soli jodowej w Darkowie, tartak. Produkuje: węgiel kamienny, koks, siarczan amonu, smołę, benzol, lepnik, sól jodową, drzewo tarte.

Z 5. Witkowskie Gwarectwo dla Górnictwa i Hutnictwa, Orłowa.

Posiada szyby kopalniane „Eleonora“ i „Betina“ i elektrownię w Dąbrowie. Produkuje węgiel kamienny.

Z 6. Towarzystwo Górnicze Orłowa-Łazy, Orłowa.

Posiada 3 kopalnie węgla „Szyb Nowy“, „Zofia“ i „Sucha“, koksownię „Łazy“ i dwie elektrownie.

Produkuje węgiel kamienny, koks, siarczan amonu, benzol i smołę.

Z 7. Dyrekcja Kopalń Węgla Kamiennego Eugeniusz i Wacław (Podbrezowa S. A.) w Pietwaldzie.

Posiada 2 kopalnie „Eugeniusz” i „Wacław”, koksownię „Wacław”, brykietownię „Eugeniusz” i elektrownię.

Produkuje węgiel kamienny, koks, siarczan amonu, smołę, benzol, lepnik i brykiety.

Z 8. Rurownia Albert Hahn, Bogumin.

Produkuje: rury spawane, ciągnione, gazowe, kotłowe, stalowe, cynkowe, kotły do ogrzewania centralnego, blachy żelazne, szyny kopalniane, żelazo uniwersalne, żelazo okrągłe.

Z 9. Przemysł Żelazny Jäkla, S. A., Frysztat.

Produkuje: rury gazowe i wodociągowe, rury konstrukcyjne, precyzyjne i meblowe, stalowe profile dla lekkich konstrukcyj, osie wagonowe, podkowy, żelazne wyroby tłoczone. Osobny zakład: ocynkownia rur.

Z 10. Zakłady Mücke-Melder, S. A., Frysztat.

Produkuje: meble z rur stalowych, chromowane, meble z blach stalowych, futryny stalowe do okien i drzwi, blachy dziurkowane, urządzenia szpitali, sanatoriów itd., rowery.

Z 11. Sam. Blumenthal i Syn, Frysztat.

Produkuje: śruby, nity i haki do maszyn.

Z 12. Mat. Salcher i Synowie, Jabłonek (filia zakładu tej firmy w Wagstadt (Niemcy).

Produkuje galanterię metalową, jak: papierośnice, tabakiery, kasety itd., przedmioty tłoczone, sztancowane.

Z 13. Gustaw Legler, Fabryka pił i narzędzi, Jabłonek.

Produkuje: piły poprzeczne, kabłakowe, stolarskie, trackie, tarczowe, gatrowe, taśmowe, ręczne, skrobaczki do drzewa, noże do sieczkarni.

Z 14. Kristłowe Zakłady Konstrukcyjne, Poręba.

Produkuje: konstrukcje żelazne, urządzenia dla kopalń.

Z 15. Koror i Spółka, Cieszyn Zachodni.

Produkuje: urządzenia transportowe, konstrukcje, kotły, zbiorniki, odlewy maszynowe, odlewy budowlane, odlewy z kruszców.

Z 16. Zakłady Chemiczne dra Jana hr. Larisch Mönnicha, Piotrowice Fr.

Produkuje: kwas siarkowy, superfosfat, kwas solny, kwas azotowy, sól glauberską, sodę krystaliczną, siarczan miedzi, siarczan glinu.

Z 17. Bogumińskie Zakłady Chemiczne, S. A., Nowy Bogumin.

Produkuje: chemikalia farmaceutyczne, sole srebra, sole bizmutu, sole żelaza, sole rtęci, glicerynofosforany, chemikalia techniczne, biel cynkową, szellaki, kleje roślinne i kazeinowe, środki weterynaryjne, rdzoodporne itd.

Z 18. Rafineria Terpentyny Weinreb i Spółka, Nowy Bogumin.

Produkuje: smary wszelkiego rodzaju, воск do rzemieni, terpentynę, karboli-neum, emulsję asfaltową, olej żywiczny, żywice piwowską.

Z 19. Fabryka Konserw Rybnych i Wędzarnia Śledzi A. Kalla, Nowy Bogumin.

Produkuje: konserwy rybne wszelkiego rodzaju; wędzarnia śledzi.

Z 20. Spółdzielnia „Rolnik“, w Cieszylinie Zachodnim s. z. o. p., Cieszyń Zach.

Produkuje: mleko w proszku, przetwory mleczne.

Z 21. Bogumińskie Towarzystwo Akcyjne Domów Składowych, Nowy Bogumin.

Posiada: domy składowe na 25.000 ton oraz działy 1) czyszczenia zboża, 2) sortowania fasoli, 3) czyszczenia nasion, 4) mycia orzechów.

Z 22. Bogumińska Fabryka Korków I. Buchsbaum, Nowy Bogumin.

Produkuje: korki.

Z 23. Browar i Słodownia hr. dr Larisch Mönnicha, Karwina.

Produkuje: piwo, słód, sztuczny lód.

Z 24. „Mobilia“, Inż. Smetana i Pomeranz, Bogumin.

Produkuje: tloki, pierścienie i sworznie tłokowe.

Z 25. Kutzer i Ska, Cieszyń.

Produkuje: księgi handlowe.

Z 26. Zakład dla wyrobu sztucznego kamienia Rüger i Ska, Nowy Bogumin.

Produkuje: wyroby cementowe, sztuczny kamień, szamotę, dynasy.

Z 27. Franciszek Teplý, Nowy Bogumin.

Produkuje: stalowe portale, stalowe żaluzje, kratowe rolety, kraty nożycowe, garaże dla samochodów z blachy falistej.

Z 28. W. B. Goldberg i Zięc, Nowy Bogumin.

Produkuje: degreas, przetwory tłuszczowe, oleje różnych gatunków, rybnie tłuszcze, tłuszcze weterynaryjno-medyczno-chemiczne, rybią mączkę, mączkę mięsną i różne gatunki karmy.

W 1. Wspólne Biuro Sprzedaży Węgla i Koksu Zagłębia Karwińskiego, Cieszyń.

WYDAWNICTWA INSTYTUTU ŚLĄSKIEGO

SERIA: BIBLIOTEKA PISARZY ŚLĄSKICH

- Tom I-III **Norbert Bonczyk**, Pisma poetyckie. Opracował Wincenty Ogrodziński. Tom I. Stary Kościół Miechowski. Wydanie IV krytyczne. Katowice 1936. Stron LXXX + 266. Cena brosz. zł 4,—, opr. zł 5,50. — Tom II. Góra Chelmska, Wydanie II krytyczne 1938. Stron CXLVII + 189. Cena brosz. 5,50, opr. zł 7,—.
- Tom IV **Walenty Rożdżeńcki**, Officina Ferraria seu Huta i Warstat z Kuźniami szlacheckiego dzieła żelaznego. Z unikatów Biblioteki Kapitulnej w Gnieźnie wydał, wstępem i przypisami zaopatrzył Roman Pollak. Katowice 1936. Z 9 tablicami. Stron XXV + 113. Cena brosz. zł 3,50, opr. zł 5,—.
- Tom V **Jerzy Bock**, Nauka domowa i wyjątki z Agendy. Opracował Wincenty Ogrodziński, Katowice 1936. Stron XLI + 54. Cena brosz. zł 2,50, opr. zł 4,—.
- Tom VI **Krzysztof Winter**, Kuźnic śląskich i kopalń opis i oznaczenie krótkie, oraz **Melchior Sewerus**, Wiersz pochwalny (tekst łaciński) wraz z przekładem polskim Alfreda Kowalkowskiego, wydał krytycznie i opracował Wincenty Ogrodziński. Katowice 1937. Stron XXXII + 47. Cena brosz. zł 2,50, opr. zł 4,—.
- Tom VII **Karol Miarka**, Wybór pism. Zebrał i opracował Adam Bar. Z portretem. 1939. Stron XXVIII + 301. Cena brosz. zł 5,—, opr. zł 6,50.

SERIA: POLSKI ŚLĄSK

1. **Zygmunt Wojciechowski**, Udział Śląska w dawnym zjednoczeniu ziem polskich. Katowice 1935. Stron 29. Cena zł 1,20.
2. **Wincenty Ogrodziński**, Związki duchowe Śląska z Krakowem na przełomie wieków XVIII i XIX. Katowice 1935. Stron 49. Cena zł 2,—.
3. **Adam Bar**, Karol Miarka jako redaktor „Katolika”. Fragment z dziejów prasy polskiej na Górnym Śląsku. Katowice 1935. Stron 29. Cena zł 1,20.
4. **Kazimierz Stolyho**, Zagadnienie składu rasowego ludności Śląska. Katowice 1935. Stron 24. Cena zł 1,20.
5. **Tadeusz Silnicki**, Rola diecezja Kościoła na Śląsku w wiekach XI—XIII. Katowice 1935. Stron 46. Cena zł 2,—.
6. **Józef Reiss**, Socjologiczne podłoże śląskiej pieśni ludowej. Katowice 1935. Stron 31. Cena zł 1,50.
7. **Wiktor Nechay**, Śląsk jako region geograficzny. Z 7 rycinami. Katowice 1935. Stron 51. Cena zł 2,50.
8. **Witold Taszycki**, Śląskie nazwy miejscowe. Z mapą. Katowice 1935. Stron 36. Cena zł 1,80.
9. **Mieczysław Gębarowicz**, Stosunki artystyczne Śląska z innymi dzielnicami polskimi. Katowice 1935. Stron 25. Cena zł 1,20.
10. **Kazimierz Smogorzewski**, Sprawa Śląska na konferencji pokojowej 1919 r. Z mapą. Katowice 1935. Stron 40. Cena zł 1,80.
11. **Józef Feldman**, Polska i Polacy w sądach pruskich polityk w epoce porzeczności. Katowice 1935. Stron 43. Cena zł 1,80.
12. **Józef Kostrzewski**, Przedhistoryczne związki Śląska z resztą ziem polskich. Z 8 mapami i 18 rycinami w tekście. Katowice 1936. Stron 38. Cena zł 1,80.
13. **Janusz Staszewski**, Wojska polskie na Śląsku w dobie napoleońskiej. Z mapką Stron 36. Katowice 1936. Cena zł 1,50.
14. **Józef Reiss**, Ślązak Elsner, nauczyciel Chopina. Z portretem i 2 rycinami. Katowice 1936. Stron 32. Cena zł 1,20.
15. **Ludwik Musioł**, Zniemczone nazwy miejscowe na Śląsku. Katowice 1936. Stron 43. Cena zł 1,50.
16. **Leon Koczy**, Związki handlowe Wrocławia z Polską do końca XVI wieku. Katowice 1936. Stron 34. Cena zł 1,20.

WYDAWNICTWA INSTYTUTU ŚLĄSKIEGO

19. **Ludwik Chmaj**, Górnoślązacy wśród Braci Polskich. Katowice 1936. Stron 50. Cena zł 1,50.
20. **Roman Jakimowicz**, Kultura Śląska w zaraniu dziejów w świetle wykopalisk. Z 13 rycinami w tekście. Katowice 1936. Stron 35. Cena zł 1,80.
21. **Henryk Barycz**, J. S. Bantkie a Śląsk. Z dziejów pierwszych zainteresowań się nauki polskiej Śląskiem. Z portretem. Katowice 1936. Cena zł 1,80.
22. **Władysław Dzigieł**, Król polski Zygmunt I na Śląsku. Szkic historyczny. Katowice 1936. Stron 22. Cena zł 1,—.
23. **Karol Piotrowicz**, Plany rewindykacji Śląska przez Polskę pod koniec średniowiecza. Katowice 1936. Stron 59. Cena zł 1,80.
24. **Bolesław Olszewicz**, Najdawniejsze opisy Śląska z XV i XVI w. Katowice 1936. Stron 65. Cena zł 2,—.
25. **Jan Czekanowski**, Struktura rasowa Śląska w świetle badań polskich i niemieckich. Katowice 1936. Stron 34. Cena zł 1,50.
26. **Kazimierz Tymieniecki**, Kolonizacja a germanizacja Śląska w wiekach średnich. Katowice 1937. Stron 41. Cena zł 1,80.
27. **Józef Skoczek**, Stosunki kulturalne Śląska ze Lwowem w wiekach średnich. Katowice 1937. Stron 40. Cena zł 1,80.
28. **Karol Stojanowski**, Z badań nad antropologią Śląska. Skład rasowy katowickiej młodzieży poborowej. Katowice 1937. Stron 30. Cena zł 1,20.
29. **Karol Buczek**, Ślązacy w kartografii polskiej XVI wieku. Z 2 mapami. Katowice 1937. Stron 42. Cena zł 2,—.
30. **Kazimierz Popiołek**, Śląsk i Polska w okresie wojen husyckich. Katowice 1937. Stron 50. Cena zł 1,50.
31. **Stanisław Bąk**, O zbieraniu materiałów gwarowych na Śląsku. Z przedmową prof. dra Kazimierza Nitscha. Katowice 1937. Stron 36. Cena zł 1,20.
32. **Stanisław Komar**, Górnośląska Konwencja Genewska pomiędzy Polską i Niemcami 1922—1937. Stron 24. Cena zł 1,—.
33. **Aleksander Birkenmajer**, Astronomowie i astrologowie śląscy w wiekach średnich. Katowice 1937. Stron 40. Cena zł 1,20.
34. **Emil Kuroński**, Położenie prawne ludności polskiej w Trzeciej Rzeszy. Katowice 1938. Stron 63. Cena zł 2,—.
35. **Janusz Staszewski**, Przeszłość wojenna Śląska. Z 4 mapami. 1938. Stron 46. Cena zł 2,—.
36. **Julian Krzyżanowski**, Podania i baśni śląskie. 1938. Stron 27. Cena zł 1,20.
37. **Kazimierz Piwarski**, Pomysły odzyskania Śląska za Jana III Sobieskiego. 1938. Stron 30. Cena zł 1,20.
38. **Józef Skoczek**, Udział Śląska w rozwoju i kulturze południowo-wschodnich ziem Polski. 1938. Stron 37. Cena zł 1,50.
39. **Stanisław Szczotka**, Stosunki Żywiecczyzny ze Śląskiem od XVI wieku do upadku Rzeczypospolitej. 1938. Stron 78. Cena zł 3,—.
40. **Roman Grodecki**, Rozstanie się Śląska z Polską w XIV w. 1938. Stron 84. Cena zł 3,—.
41. **Alfred Jesionowski**, Plebiscyt i powstanie śląskie w polskiej literaturze pięknej. 1938. Stron 60. Cena zł 2,50.
42. **Mieczysław Tobiasz**, Na froncie walki narodowej w Opolskiem. Bronisław Koraszewski 1888—1922. Z 11 ilustracjami. 1938. Stron 148. Cena zł 4,—.
43. **Alfred Jesionowski**, Problem polski na Śląsku w świetle nowszej beletrystyki niemieckiej. 1939. Stron 98. Cena zł 3,50.

Polski Śląsk I. Nr 1—10 — w ozdobnej teczce płóciennej. Cena zł 14,—.

Polski Śląsk II. Nr 11—20 — w ozdobnej teczce płóciennej. Cena zł 14,—.

Polski Śląsk III. Nr 21—30 — w ozdobnej teczce płóciennej. Cena zł 14,—.

Polski Śląsk IV. Nr 31—40 — w ozdobnej teczce płóciennej. Cena zł 15,—.

WYDAWNICTWA INSTYTUTU ŚLĄSKIEGO

SERIA: ZAGADNIENIA GOSPODARCZE ŚLĄSKA

1. **Eugeniusz Górkiwicz**, Postępy górnictwa węglowego na Śląsku za czasów polskich. Z 3 rycinami. Katowice 1935. Stron 20. Cena zł 1,20.
2. **Władysław Kuczewski**, Postępy hutnictwa żelaznego na Śląsku za czasów polskich. Katowice 1935. Stron 20. Cena zł 1,20.
3. **Michał Alberg**, Cynk, ołów i materiały pochodne. Monografia gospodarcza. Katowice 1936. Stron 86. Cena zł 2,—.
4. **Stanisław Piasecki**, Postępy przemysłu cynkowego na Śląsku za czasów polskich. Z 19 rycinami i mapką. Katowice 1936. Stron 56. Cena zł 2,50.
5. **Zbigniew Wasilewski**, Znaczenie dróg wodnych dla przemysłu śląskiego. Z 3 mapami. Z przedmową prof. Mieczysława Rybczyńskiego. Katowice 1936. Stron 36. Cena zł 1,80.
6. **Bronisław Giziński**, Postępy przemysłu chemicznego na Śląsku za czasów polskich. Katowice 1937. Stron 1. Cena zł 1,20.
7. **Aleksander Szczepański**, Kierunek eksportu wytworów przemysłu górnośląskiego. Katowice 1937. Stron 27. Cena zł 1,20.
8. **Paweł Musioł**, Ochotnicze Drużyny Robocze. Z 15 rycinami. Katowice 1937. Stron 61. Cena zł 2,50.
9. **Andrzej Jałowiecki**, Rozwój zbytu węgla z kopalń zagłębia polskiego w dziesięcioleciu 1925—1935. Katowice 1937. Stron 37. Cena zł 1,20.
10. **Stanisław Leszczycki**, Znaczenie gospodarcze ruchu uzdrowiskowo-turystycznego na Śląsku. Z 13 mapkami. Stron 81. Katowice 1937. Cena zł 2,50.
11. **Aleksander Groza**, Zagadnienie elektryfikacji na Śląsku. Z 21 rycinami. Katowice 1937. Stron 66. Cena zł 2,50.
12. **Zbigniew Miłobędzki**, Przemysł w województwie śląskim. Katowice 1938. Stron 95. Cena zł 2,50.
13. **Kazimierz Nowakowski**, Zaopatrzenie w wodę górnośląskiego okręgu przemysłowego. Z 2 mapami i 6 ilustracjami. 1938. Stron 62. Cena zł 4,—.
14. **Zbigniew Miłobędzki**, Przemysł w województwie śląskim. Część II. Przemysł w odzyskanych ziemiach Śląska Cieszyńskiego. 1939. Stron 36. Cena zł 1,50.

Zagadnienia gospodarcze Śląska I. Nr 1—10 — w ozdobnej teczce płóciennej. Cena zł 15,—.

SERIA: ZAGADNIENIA SPOŁECZNE ŚLĄSKA

1. **Paweł Rybicki**, O badaniu socjograficznym Śląska. 1938. Stron 42. Cena zł 1,50.
2. **Zdzisław Wyżnikiewicz**, Ustawodawstwo śląskie o ubezpieczeniu społecznym. 1938. Stron 120. Cena zł 3,50.
3. **Zdzisław Wyżnikiewicz**, Ubezpieczenia społeczne na Śląsku w świetle wykonania górnośląskiej Konwencji Genewskiej. Katowice 1939. Stron 59.

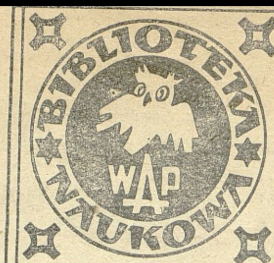
SERIA: ZAGADNIENIA ADMINISTRACYJNE ŚLĄSKA

1. **Józef Kokot**, Zakres działania Województwa Śląskiego jako jednostki samorządu terytorialnego. Z przedmową prof. U. J. dra Jerzego Langroda. 1939. Stron 109. Cena zł 3,50.

SERIA: KOMUNIKATY INSTYTUTU ŚLĄSKIEGO

Komunikaty wychodzą na prawach rękopisu: Seria I. Nr 1—50 (1934—1935). Seria II. Nr 1—50 (1936—1937) (wyczerpane). Seria III. w druku.

WYDAWNICTW

32259/

12

Wykaz literatury bieżącej o S

— wraz ze skorowidzem sy
Stron 90. Cena zł 3,20.

Rocznik II, 1936. Nr 1—4. Stron 100. Cena zł 3,20.

Rocznik III, 1937. Nr 1—4. Stron 132. Cena zł 3,20.

Rocznik IV, 1938, w druku.

Wzory hafciarstwa ludowego na Górnym Śląsku, wydała Agnieszka Dobrowolska. 1936. Stron 9 i 21 tablic. Cena zł 1,50.

Tańce śląskie. Zeszyt I. Tańce z powiatu rybnickiego. Opracowali Augustyn Musioł i Feliks Sachse. Z rysunkami Pawła Stellera. Z przedmową prof. dra Józefa Reissa. 1937. Stron 70. Cena zł 1,80.

Stanisław Berezowski, Turystyczno-krajoznawczy Przewodnik po województwie śląskim. Z 144 ilustracjami i 29 mapami i planami miast oraz z mapą podręczną województwa śląskiego i ziem sąsiednich. 1937. Stron 447. Cena opr. zł 6,—.

„Zaranie Śląskie”. Kwartalnik regionalny. Wydawnictwo Instytutu Śląskiego i Towarzystwa Ludoznawczego w Cieszynie pod redakcją Romana Lutmana i Franciszka Popiołka. Prenumerata roczna zł 8,—. Cena numeru zł 2,—.

MAPY

Mapa województwa śląskiego i ziem sąsiednich w podziałce 1:100.000 i Skorowidz miejscowości w opracowaniu Franc. Popiołka. 1937. Cena niepodklej. (w 4 arkuszach) zł 25,—, podklej. na płótnie z wałkami zł 45,—.

Mapa podręczna województwa śląskiego i ziem sąsiednich w podziałce 1:400.000 i Skorowidz miejscowości, w opracowaniu Franc. Popiołka. Cena zł 2,—.

Mapa gospodarcza województwa śląskiego w podziałce 1:100.000 ze Skorowidzem, w opracowaniu Kazimierza Małeckiego. 1938. Cena egz. niepodklej. zł 25, egz. podklejonego na płótnie z wałkami zł 35,—.

Antropogeograficzny Atlas Śląska. Arkusz I: Mapa językowo-wyznaniowa i gęstości zaludnienia województwa śląskiego w podziałce 1:300.000. Mapki dodatkowe: 1. Mniejszość niemiecka i czeska we wschodniej części Śląska według spisów z r. 1910. 2. Wyniki plebiscytu na Śląsku w dniu 20. III. 1921 r. Podziałka 1:1.000.000. Opracował prof. dr Bogdan Zaborski. 1939. Rozmiar arkusza 43 × 69 cm. Cena zł 5,—.

Arkusz 2: Mapa obrazująca udział ludności rolniczej w stosunku do ogółu ludności trzech głównych zawodów w województwie śląskim w podziałce 1:300.000. Mapki dodatkowe: 1. Podatek gruntowy na Śląsku. 2. Ludność górnicza w stosunku do ogółu ludności. W podziałce 1:1.000.000. Opracował prof. dr Bogdan Zaborski. 1939. Rozmiar arkusza 43 × 69 cm. Cena zł 5,—.

WYDAWNICTWA W JĘZYKACH OBCYCH

Silesian affairs. No 1. Edited by Roman Lutman. Contents: Władysław Semkowicz, Silesia, Its Name, Territory and Boundaries; — William J. Rose, Upper Silesia: A Glance down the Years; — Jan Czekanowski, The Racial Structure of Silesia; — Ludwik Musioł, Official Alteration on the Place-Names in German Upper Silesia; — Antoni Wrzosek, A Geographical and Statistical Survey of the Silesian Voivodship; — Wacław Olszewicz, The Economic Structure of Polish Upper Silesia and Localisation of Polish Upper Silesian Industry; — Aleksander Szczepański, The Export Trade of Upper Silesian — Józef Piernikarczyk, England's Part in the Creation of Upper Silesian Industry; — Stanisław Komar, The Polish-German Upper Silesian Convention 1922—1937. — Reviews. — 1937. Stron 76 folio. Cena zł 5,—.